

PROTOKOLL

Projekt: Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering

Teema: Korrigeeritud trassialternatiivide tutvustamine

Kuupäev: 10.06.2025, kl 17.30

Asukoht: Hellamaa Külakeskus

Protokollija: Evelin Kuusik

Osalejad: Registreerimislehel (26 osalejat)

- Planeeringu eesmärk ja ajakava (miks ja mida)
- Miks on uut elektriühendust vaja?
- Visandamise põhimõtted ja visandatud koridorid
- Kaasamine
- Mis juhtub peale planeeringu kehtestamist?
- Küsimused ja avatud arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse>.

Arutelu:**Küsimus: Eleringi AS on siis ainuke, kes on huvitatud sellest planeeringust?**

Monika Korolkov Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Päris nii see ei ole, et ainult Elering on huvitatud. Eleringil on seadusega pandid kohustus tagada kõigile elekter.

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Võib-olla samamoodi nagu maanteede ehitamisest huvitatud ainsana on Maanteeamet.

Küsimus: Elering on riigiamet?

Elering: Elering on 100% riigi omanduses olev siiski eraettevõtte. Me ei ole nagu agentuur, aga me oleme eraettevõtte, 100% meie aktsiastest on riigi käes. Ja vabariigi valitsus algatas planeeringu, mille taotluse me tegime, seega see huvi on ikkagi laialdasem. Maanteed on samamoodi, Transpordimati soovide kohaselt algatatakse planeeringud, mis on vaja maanteede rajamiseks, nemad on siis huvitatud isik.

Triin Koorits Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): See on planeerimisseadusest selline termin, et alati planeeringu kõrval on huvitatud isik.

Arvamus: Elustik on sama Paldiskis, Soome lahes ja siin.

Elering: No päris sama ka ei ole.

Arvamus: No seal on lõhet rohkem.

Elering: Jah, kui seal on lõhet rohkem, siis me peame vaatama, kuidas siin on.

Küsimus: Mulle on meelde jäänud, et eelmine kord oli jutt ikkagi kahest kaablist üle Muhu?

Elering: Ei, kolmest kaablist oli.

Küsimus: Kaitsevöönd on ikkagi kahe kaabli puhul 12 m, eelmine kord oli kolme kaabli puhul ka 12 m, siis oli 5 ja 5.

Repliik: Siis oli 5 ja 5 kaablite vahe.

Küsimus: Meil jäi nagu tunne, et peab tulema see 12 m kokku ikka sama, et kas seal on kaks või kolm kaablit.

Eling: Kaablite puhul on see palju kohtpõhisem, et see tegelik kitsendus on väiksem, aga me ei saa seda praegu lubada, sest me ei tea praegu seda asukohta.

Küsimus: Igal juhul kahe kaabli vahel peab olema 10 m?

Eling: Kahe kaabli vahel peab olema samamoodi teenindamiseks ning paigaldamiseks piisav, et seal saaks liikuda reka või kaks või kraana või mingisugune selline seadmestik peab liikuma. Kahte kaablit päris üksteise kõrvale niikuinii panema ei saa. Jah, me praegu näeme ette, et see kaitsevööndi laius kui selline oleks 12 m, aga see kõik täpsustab.

SKPK: Varem see nihutamisalala, mis me siin planeeringus räägime, oli 25 meetrit. Nüüd on ta läinud kitsamaks, nüüd on ta 20 meetrit, kas see lõplik kitsendus ikkagi selgub projekteerimisel.

Küsimus: Kaitsevöönd 12 m, kuidas see nüüd kohaldub käesolevale 110 või sellele liinile?

Eling: Me jääksime selle kaitsevööndi sisse.

Küsimus: Olemasoleva kaitsevööndi sisse, nii et sealt nagu edasi ei pane paremale ja vasakule?

Eling: Jääksimegi kaitsevööndi sisse.

SKPK: Kaitsevööndid kattuksid omavahel.

Küsimus: Ühesõnaga ei laiene siis?

Eling: Ei laiene. Meil on 110 kV kaablitega kogemust ja me saame kaitsevööndisse paigaldada neid küll.

Küsimus: Kui sügavale see kaabel paigaldatakse?

Eling: Üldiselt neid maakaableid paigaldatakse 1-1,5 m sügavale, see sõltub loomulikult ka asukohast, kas tegu on põllumaaga, kas tegu on elumaa. Selle jaoks on projekteerimismäärused olemas. Meie kogemus on selline, et põllu peal meil ei ole mitte ühtegi meetrit kaablit. Eling on ka gaasitaristu omanik. Suured gaasitorud lähevad Läti poole, lähevad Soome poole ja need on kohati paigaldatud vanade standardite alusel 80 cm sügavusele ja sinna pole küll keegi veel unustanud sisse adraga kütta. See 80 cm vähemalt kogemuslikult on piisav, aga pannakse vähemalt meeter selle kaabli peale. Kaabel ise läheb liiva padja sisse ja tema peal on ka veel märkelint. Märkelindi ja kaabli vahele tuleb 40 cm. Kui keegi hakkab talle lähedamale juba jõudma, siis ei suuda nagu labidaga nii sügavale lüüa, et läheks nii sellest märkelindist läbi kui, et läheks kaablini välja. Ja kaablid ise on metallrüüga, mis on tõesti tugevad, et niisama kaevata ei saa. Peab olema ikkagi, kui sa juba koopaga lähed tööd tegema, siis tõenäoliselt ehitaja ja tõenäoliselt peaksid ikkagi võtma tehnilised tingimused.

Küsimus: Siin Muhus on väga soine maa ja metsatraktorid tihtipeale jäävad meetri sügavusele, kas see võib kahjustada ka?

Eling: Jah, seda võetakse ka arvesse, see sõltubki pinnasest.

Küsimus: Kas sellest kaablist üle võib sõita?

Eling: Jah. Üldiselt on niimoodi, et näiteks kui me oleme kuskil pikalt metsas, siis tavaliselt on niimoodi, et nähakse ette mingisuguse vahemaa tagant mingisugused eelistatud kohad, kus kohas saab üle nagu minna ükskõik missuguse tehnikaga. Kui see aga satub olema ebamõistlik, siis kas sinna pannakse mingisugune plaat või midagi sarnast. See kaabel, siin Muhumaal peaks olema neid 35 või siis madalama pingestme kaableid küll, et see on olemuselt sama suur, aga ta on isegi veel sügavam ja ta on veel tugevam.

Arvamus: Nüüd aga selle variandi kohaselt ta ju läheb põhimõtteliselt metsa asemel ikkagi konkreetselt keset küla see uus. See nagu ei klapi nende eelnevate põhimõtetelega küll praegu.

SKPK: Selles mõttes, et ta läheb põllumaadele, ta ei tule metsamaadele ja teiseks ta ei lähe siit nendele elamutele peale, mida siinpool ehitama hakatakse.

Küsimus: Aga teised, mis olemas on, aga nendele ju läheb täitsa külje alla.

Arvamus: Miks te sealt küla vahelt peate sonkima? Minge siis mere poole, kui te merre päris ei saa minna. Tulge sealt kallast mööda. Miks te peate üldse sinna maanteeni välja tulema? Või minge mööda vana trassikoridori mööda edasi.

SKPK: Ja, ma kohe räägin nende vana trassikoridore kohta ka, siin on need alternatiivid ka täiesti olemas. Kui me tuleksime siit täiesti altpoolt, siis me räägiksime ka tegelikult merekoridorist, siis me ei räägiks enam sellisest alternatiivist, mis merd nii palju ei puudutaks. Ja kuna siin on ka Natura alad vastas, siis see ei anna meile seda varianti, et me saaksime kaaluda, kas meri või siis maismaa, vaid ta annaks meile selle variandi, et igal juhul alati meri. Ja juhul, kui merest üldse ei pääse, siis ei olegi võimalik seda teha.

Küsimus: Mis ohustatud mereloom või elukas meil elab seal, mida nii kaitsma peab?

SKPK: Peamine elupaiga tüüp on karid.

Arvamus: Mis Natuura alade? Tõeline trass läheb vahepeal metsast läbi, igasugu käpaliste ja kotka kaitsealade.

Küsimus: Mis seal meres on?

SKPK: Meres on karid, mida kaitstakse. See ei ole loom, aga ta on kooslus.

Küsimus: Paekivid siis?

Küsimus: Põhja peal jääb siis, te ei süvenda kuhugi sisse?

Eling: Kaabel süvendatakse.

Arvamus: See koht, kus see kaabel praegu joonistatud on, läbi väikse lahe, seal saab vee peal käia, see on nii madalseal.

Eling: Siin Väikses väinas ju kaablit paigaldati. Ma usun, et see oli tammi pealt näha lihtne. Ja mida seal tehakse? Seal mingil määral kaevatakse ja see mõte selle kaabli kaitsmiseks on kahetine. Esiteks on see, et keegi ei tahaks selle kaabli külge kinni jääda oma kalapaadigi. Ta peab olema natukene merepõhja pinna all. Ja teine asi on see, et juhul kui näiteks rüsi jää mägi tekib, kui lihtsalt on tuuled sellised, mis puhuvad mingisuguse suurema jää hunniku. Me kogu selles ulatuses kõiki kaableid tahame panna merepõhja pinna alla, aga see on kõige olulisem kuni 10 m vee sügavuseni, sellepärast et me oleme näinud oma eelnevate projektide pealt, et need rüsi jäämägede veealused osad võivad olla kuni 8-10 m.

SKPK: Selles asukohas me nägime, et siit poolt me tulla ei saa, sellepärast et sellisel juhul me läheksime juba nendele täna ehitatavatele hoonetele peale. See tähendab seda, et me peame kuidagi siit lõuna poole tulema.

Ettepanek: Aga seal ei ole ju palju hooned, võib-olla piisaks mingi 100 m nihutada seda trassi mitte tuua keset küla? Ehitatakse 1-2 hoonet, sellepärast ei pea keset küla seda trassi pärast tooma.

Arvamus: See kus see näidatud on, kuhu siis toodud, seal on aktiivselt kasutatav ranna-ala, kus küla lapsed käivad, inimesed käivad, kus on ühe väikese kinnistu peal niisuguseid noh, jäänud vanast ajast, kuhu kõik on harjunud käima.

Eling: Ei ole ju see ka täitsa esimene kord, kus niisugust kaablit pannakse. Ma hakkasin mõtlema selle peale, et kas meil on olemas mingisugust niisugust kohta, kus kohas lapsed päriselt käiksid kaabli peal ujumas. Üks on küll, see on Tallinna lähedal, kus EstLink 1 läheb randa. See läheb läbi Tiskre ja seal on kaablirand. Seal on suur silt „kaabel“ ja lapsed käivad seal ujumas.

Küsimus: Teil on õigus. Meil ei ole kuskilt võimalik leida uuringuid selle kohta, kuidas elektronmagnetväli mõjutab inimesi vees ja maa peal. On küll märkusi, et seda praegu uuritakse, aga tulemusi veel ei ole. Kas me siis tõepoolest selle hea tulemuse lootuses võtame ujumiskoha võibolla siiski täiesti ära?

Arvamus: Ja eriti veel väiksed arenevad organismid, väiksed lapsed.

Arvamus: Aga rannast ei räägi, seal käivad kalamehed, kes on ka harjunud, vanaks jäänud, seal selles madalas väikses lahes on nendel hea leotada oma õnge.

Elering: Te osundate õigele asjale, et loomulikult me ei otsustaks ennem trassi, kui ei ole olemas nende samade teie poolt mainitud uuringute tulemusi. Me ei hakka tegema ühtegi otsust niimoodi, et otsustame ennem seda, kui on olemas mingi vähegi tõsiteaduslikum teadmine sellest, et seda mõju või missugune see mõju üleüldse on.

Küsimus: On üks alternatiiv, aga see on üsna põhjast läbi, et võib-olla nende külade elanikud ei tea, miks selline alternatiiv on välja toodud, nad võib-olla oleks ka siin.

SKPK: Kõik inimesed, kelle on nende alternatiivide juures, on tegelikult kirjades saanud.

Küsimus: Kas kõikide kahe variandi puhul said kõik inimesed?

SKPK: Jaa, ja tänase mõtte tegelikult ongi see, et näidata teile ja rääkida teile läbi, et needsamad asjad, mis te välja toote, on tegelikult väga head, et need toote need välja, sellepärast et, kaardile vaadates me kõiki neid asjaolusid ju ei näe. Ja tegelikult ongi see olukord, et kui varasemalt inimesed meile kirjutasid ja nüüd me muutsime, nihutasime neid asju, siis teil on ka võimalik kuni kuu lõpuni esitada oma ettepanekud, selleks et me ei tekitaks seda olukorda, et ühed inimesed kirjutasid, neile nihutasime ja nüüd teie, edasi meie midagi ei tee.

Elering: Ma lisaks siia ühe fakti veel, et muudatusi ei ole tehtud ainult Muhumaal, vaid muudatusi on tehtud igal pool. Nende inimeste hulk, keda puudutavad need muudatused, siis Muhumaal on see kõige suurem. Meil oli 667 inimest, kes 500 m raadiuses on nihutatud trassikoridorides puudutatud. Ligi 400, üle poolte kõikidest uutest inimestest, kes on nüüd võib-olla puudutatud sellest, on tegelikult Muhumaal. Nii et Muhumaal me oleme teinud kõige rohkem muudatusi.

SKPK: Need kaks ülemist koridori ongi täiesti uued ja need on siia joonistatud just sellepärast, et nii avalikul arutelul kui ka kirjades tuli välja, et inimesed sooviksid, et me vaataksime olemasolevat trassikoridori seal, kus juba täna on elektriliin olemas, aga siit sellest kohast, kus muidu olemasolev läheb mööda, me pidime tulema siit lõuna poolt tammi, sellepärast et selles asukohas enam ei saa kasutada seda olemasolevalt. Me peame jõudma maismaale lõuna poolt, et me jõuaksime Veera alajaama. Tammi peale panna ei ole võimalik, seda me rääkisime ka Transpordiametiga läbi. Ja siit siis võimalikult palju kasutada juba põllumaad, mitte hõivata metsamaad ja tullakse siis võimalikult siit tammi juurest. Ja lisaks sellele on üks alternatiiv siia vahele veel joonistatud, et kaaluda veel, kas siit lõuna poolt on ka veel võimalik tulla Mäe küla juurest.

Arvamus: Mis ongi kõige mõistlikum tegelikult, kui seda kaarti vaadata, sest kui minna Linnuse kaudu, puudutab see inimesi. Ja kui nüüd põhja poolt rääkida, siis te väitsite küll, et elamutest mööda ja kõike muud, siis meie kinnistu peal on õueala 20 m lai tee ja maja vahel ja see kaabel tuleb sealt läbi. Lapsed mängivad praegu seal.

Arvamus: Kui vaadata sedasama kaardi pilti, siis Väikesest väinast vaadates, kus kaabel jookseb vähemasti kaardi järgi ühe maja läbi, et see võib-olla on mingi visandamise viga, aga ta on väga tihedas kohas.

SKPK: See olemasolev trass paraku tegelikult väga tihti jooksebki hästi tihedatesse asustustesse sisse, sest et seal on olnud ilmselt ühendused ja siis on sinna elu juurde kasvanud.

Arvamus: Tegelikult sinna ei ole elu juurde kasvanud, sest ma olen üpris kindel, et see konkreetne maja, mis sealt all läbi jookseb, oli valmis enne, kui eelnev 110-ne liin.

SKPK: Sellepärast ma ütlen, et see olemasolev trass on mõnes mõttes hea võimalus neid kaitsevööndeid ühendada, aga teistpidi, kui me vaatame ka kaarte, siis tegelikult seda asustust võib-olla mõjutab kõige rohkem. Siin ongi pigem see küsimus, et mis see lõpuks kaaluks jääb.

Küsimus: Miks Maanteeamet sinna väinatammile ei luba, kus aastakümneid on see laiendusala nii-öelda, et sinna mingi koridori tekitada, hülss sisse lükata?

Eling: Ta ei luba hülssi sisse panna. Asi on selles, et ka Maanteeamet on kogunud piisavalt palju informatsiooni Väikse väina tammi ühel ja teisel pool oleva elustiku kohta ja see looduskeskkond lihtsalt ei luba sealt ühtegi hülssi läbi puurida. Teine asi on see, et Maanteeamet ise ka päris täpselt ei tea, mis selle tammi sees on, sest see tamm on lihtsalt niivõrd vana. Looduskeskkonna ohud, tehnilised ohud. Kui minna teisele poole tammi, siis peab seda tegema tegelikult maismaalt ühel või teisel pool, kus ei ole meie ala, alternatiivid jäävad niikuinii siis lõuna poole tammist.

SKPK: Kui nüüd vaadata neid kolme joont, siis lõpuks valitakse üks erinevate uuringute tulemusena. Meie järgmine samm ongi see, et uuringud lähevad käima just nendes koridorides ja nende uuringute tulemusel siis meie ülesanne on siis võtta kõik need uuringud kokku, panna kõik need tulemused iga valdkonna pealt siis tervikuna üksteise alla ja siis vaadata, milline trass siis saab kõige parema tulemuse.

Eling: Kõik, kes jäävad 500 m kaugusele sellest trassist, te saate küsitluse.

Küsimus: Kas Muhus tuleb kuskil jalajaam vahepeale?

Eling: Muhus jalajaama ei tule.

Küsimus: Miks laiu kaudu sealt ei võiks tulla? Pädaste sealt tagant, et üldse merest.

Eling: Meil ongi see alternatiiv olemas.

SKPK: Need punased alad, need on Natuura alad, seal on karide kaitsetüüp. Mitte keegi ei ole seal sonardanud, me ei tea tegelikult täpselt, kus nad asuvad ja mis liigid seal on. Ühesõnaga me ei tea, mis seal tegelikult on ja sonardamise tulemus annab meile selle vastuse, et kas me üldse saame läbi mere tulla või mitte.

Arvamus: Tõmbaks need karid seal segi, poleks kormoranidel ka kusagil passida.

Eling: Kui seal on need karid, siis see ei pruugi ka välistada, vaid me peame teadma, mis seal on. Kui me saame teada, mis seal on, siis me saame öelda, et kas sellel kaabli paigaldamisel ka mingisugust mõju sinna on.

Küsimus: Kas tõesti võimalik, et ütleme, et muidu meil on metsa all need käokingad, mis on kaitse all, et neid võib üles kaevata, aga meres olev selline kaitse all olev liik, et seda ei või läbi freesida, et kaabel panna?

SKPK: Kõik oleneb sellest, mis konsentratsioon on ja kuidas see täpselt seal paikneb. Võib täiesti olla, et see mere alternatiiv ei kuku meil ära ja me saamegi seda kasutada. Täna meil lihtsalt seda vastust ei ole ja sellepärast me kaalume erinevaid alternatiive.

Küsimus: Kümnekond aastat tagasi oli päris suur miinidemineerimine seal kandis, äkki on kaitseväl infot?

Eling: Kaitsevägi, kui tema otsib neid asju, siis ta kasutab hoopis teistsuguse andmestiku. Me oleme Mereväega rääkinud sellest, ta niikuinii oma andmestikku ei taha jagada, lisaks sellega poleks ka mitte midagi teha.

Küsimus: Kas merepõhjauuringud tehakse ka Väikse väina osas või see on juba läbi uuritud?

SKPK: See on läbi juuritud.

Küsimus: Kui kaugel on need talud või asustused? Et käiks selle jupi natukene niimoodi visuaalselt läbi, et see on ju täiesti uus koht.

SKPK: Ca 80 m on trassikoridori servani. Täna on see trassikoridor 20 m lai. Lõpuks kitsendus on väiksem.

Küsimus: Vaatame nüüd Simiste küla, palun. Seal muidugi see kaabel läheb neli korda tee alt läbi. Palju nüüd maja ja tee vahel on, saate ilusti mõõta selle programmi pealt ära? Põhimõtteliselt on tee servast maja nurgani 20 m. Mina elan seal ja minu pere.

SKPK: Miks me oleme siin selle tee äärde pannud, on see, et teel on ka oma kaitsevöönd, ja et need kaitsevööndid saaksid kattuda, et see kitsendus oleks väiksem. Ma ei väidagi, et teie kinnistule või teie perekonnale oleks see häiring kuidagi nagu väiksem või teistmoodi.

Elering: Hea näide, elektriliine, selliseid Eestis on Eleringi omanduses umbes 5500 km. See sama näide, mis ma enim ütlesin, selle Tallinna lähedal olevas kaablis, siis seal on ka üks magamistuba, mis on 5 m kaugusel kaablist ja selle sama kaabli peal on ka lastemänguväljak. Ma räägin ühtepidi tiheasustusest ja siin seda tiheasustust ju tegelikult ei ole, aga ühiskond osades kohtades Eestis on aktsepteerinud seda.

Arvamus: Tallinn on inimese oma vaba valik, kui nad sinna elama lähevad, aga siin on inimesed pikalt elanud ja tullakse õue peale.

Arvamus: Miks üldse oli vaja kolme maismaa alternatiivi, et kui meil on meri ja ütleme, et see alternatiiv, kus see inimesi praktiliselt ei puuduta. Meil on kaks alternatiivi, kui meri tõesti ei peaks sobima, võtame siis selle, kus häiring inimestele kõige väiksem on.

SKPK: Selleks et kaaluda erinevaid variante. Kui meil on mitu alternatiivi, mida kaaluda, siis me saamegi vaadata kõiki asjaolusid ja leida selle, et mis on nagu kõige parem. Ja täiesti võimalik, et kuna siin on nii palju elanikke läheduses, siis see ongi võib-olla sotsiaalkeskkondlikult kõige viimane variant.

Küsimus: Nüüd hakatakse alternatiive kaaluma, aga kas ka pärast võib selguda näiteks nende samade uuringute tulemusena, et näiteks see põhjapoolne variant on kõige parem, aga mingist kohast tuleks veel muuta, või seda enam hiljem ei saa, saab?

SKPK: Jaa, seda ka uuringutega täpsustatakse, et kui mingis kohas öeldakse, et ei, siia ei saa, sellepärast et siin on nt orhideed, siis me saame seda trassi jällegi natukene nihutada.

Arvamus: Siis te ei saagi Muhust läbi, igal pool on orhideed ja botaanikud leiavad.

Elering: Igal pool on metsa ja igal pool on mingisuguses kauguses ka inimesi, see ongi see tasakaalu leidmine.

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK2): Minu soov planeerijana ei ole kindlasti Muhust läbi tulla, sest kui meil on võimalik vältida inimestele piirangute seadmist, siis piiranguid seada niisama ei tahaks. Selgitame välja, kas on võimalik tulla läbi mere. Kui on võimalik tulla läbi mere, siis on kindel.

Küsimus: Aga kellel seda trassi üldse vaja on? Me teeme asju, millele me kõik hakkame maksumaksja või elektritarbijana lõpuks peale maksuma.

Elering: Räägime nüüd hästi siis saarte keskselt. See liin ühendab saari paremini, kui nad on praegu ühendatud elektrisüsteemiga. Ma olen täiesti veendunud, et osa teist on kokku puutunud sellise situatsiooniga, kus kohas te tahaksite võib-olla mõne paneeli juurde panna või üldse paneeli panna, siis võrgupoolt tulenev piirang on hästi suur ja need Elektrilevi poolt antavad liitumispakkumused on lihtsalt tohutult kallid. Meie ühendusega me saame suurendada 50 kuni 100 MW Saaremaa ja Muhumaa elektrivõimsust olemasolevas võrgus, selles samas 110-s, mis praegu on. 330 loomulikult tekitab veel võimaluse hästi palju rohkem energiat kas sisse anda või välja võtta, aga olemasolev võrk muutub ka tugevamaks. Teine asi on see, Muhumaa, Saaremaa, Hiiumaa, praegu kõik saavad alguse Lihula alajaamast. Kui Lihula alajaamas midagi juhtub, siis mõnikord võib võtta kuid aega, enne kui saared üldse saavad elektrivõimsuse tagatud. Seda ei olegi juhtunud, sellepärast et süsteemid on ikkagi dubleeritud võimalikult palju. Me ehitame ühenduse, mis ühendab Saaremaal olemasoleva elektrivõrgu, aga 330 võrguga, kahest kohast veel, me teeme Lihula kanti uue alajaama, ja tegelikult ka Lätiga. See teoreetiline võimalus, et suursaared jäävad täiesti ilma elektrivarustuseta, siis see risk kaob ära.

Siis on rahaküsimus. Tegu on Euroopa huviga projektiga. Me ühendame turupiirkondasid paremini, siis on meil võimalus Euroopalt raha küsida ja see võimaldab meil kasutada ülekoormustasusid. Meie eesmärk on teha seda projekti niimoodi, et see tariifi osa elektriarvele ei tõstaks. Me üritame teha seda niimoodi, et elektri hind kokkuvõttes läheks madalamaks, riskid läheksid väiksemaks elektrivõrgus, see on see mõte.

Arvamus: Et elektri hind läheb odavamaks, ülekandetasu läheb suuremaks.

Eling: Eling on küsinud Euroopalt raha kõikide desünkroniseerimisprojektide jaoks, Harku-Lihula-Sindi liini jaoks.

Küsimus: Kes see Euroopa on?

Eling: Jaa, loomulikult see oleme meie ka, ja me maksame ise ka sinna sisse.

Küsimus: Kui ta läheb olemasoleva trassi, kui palju laiemaks teeb trassikoridori?

Eling: Praegu saame öelda, et ei tee.

Küsimus: Mitte kuskil?

Eling: See sõltub täiesti tehnilisest projekteerimisest, aga kahe kaabli puhul meie kindlus on suurem, kui me olemasolevasse trassikoridori ära mahume.

Küsimus: Aga kaardirakenduses on see joonistatud sinna olemasoleva kõrvale.

SKPK: Sellepärast, et see olemasoleva trassikoridori joon ei ole ka 25 m lai. See joon, mis näitab olemasolevat 110, on täpselt teljel, täpselt selle postide ja liinide teljel. Ja postidest, liinidest 25 m on kaitsevöönd. Me ei saa kaablit panna sinna täpselt teljele, me peame natuke nihutama sellest, aga ta jääb ikka selle 25 m kaitsevööndi sisse. Me tõesti ei ole sellele kaardile joonistanud 110 kaitsevööndit, sest et kui need erinevad kihid üksteisega kattuvad, siis ei ole võimalik sellest kaardist enam aru saada, aga me võime neid skeeme joonistada küll.

Küsimus: Kas teil on võimalik välja tuua, sellel kõigel ikkagi peab olema mingisugune niisugune lähteülesanne, kogu sellele eesmärgile? Kas on mingid konkreetselt olemasoleva olukorra ja prognoositavate alamväärtustega võimalik niisugust võrdlust tuua, et kuhu siis praeguste teadmiste kohaselt, mis see olemasolev olukord on ja kuhu siis jõuda plaanitakse? Ja millest need prognoositavad alamväärtused siis lähtuvad?

Eling: Millest me konkreetselt räägime, et kas me räägime ettevõtte äriplaanist, rahast või me räägime siis tehnika poolest, et kui palju näiteks megavatte panna saab. Meil on täitsa olemas küsimustes, mis on meil koduleheküljel, et see mõju, mis tekib saatele, on see, et alajaamadesse saab 50-100 MW panna rohkem energiat juurde. Me sisuliselt duubeldame Saaremaa ja Muhumaa summaarse võimsuse, mis elektrisüsteem vastu peab. Ja me ei pea tegema investeeringuid mandril olevas võrgus umbes 100 miljoni euro eest, mis muidu teeksid sama efekti.

Küsimus: Küsimus on rohkem see, et mis on see olemasoleva olukorra puudujääk praegu ja kui palju prognoositavad siis see 50-100 MW reaalselt kasutust leiab kogu selle tehnoehitise eluea jooksul?

Eling: Äriplaani mõttes peab asjadel olema mingisugune majanduslik mõte. Me räägime projektist, mis hõlmab 15% Eesti riigi pindalast, siis tervikuna peab olema see projekt ju kasulik kogu ühiskonnale. Vähemalt nullis, mitte peale maksta.

SKPK: Vahepeal oli siin küsimus, et kust neid dokumente või asju leida, et riigiplaneering.ee kodulehel on kõik informatsioon.

Küsimus: Mida teie eelistate nendest kolmest alternatiivist?

Eling: Maakaabel ja merekaabel on kaks erinevat asja. Rahalises mõttes on samad, nad sisuliselt maksavad sama palju, aga tehniliselt nad on erinevad.

Kommentaar: Selle lõigu peal ei ole keegi ankruga käimas. Seal ei ole sügav. Ainuke laev, mis käib kord aastas sees, on meie kaitseväe laev. Keegi teine suur alus ei käi seal.

Eling: Ja ma olen täiesti nõus, aga meie ei pane vette ühtegi maakaablit, me paneme vette ainult vee jaoks mõeldud kaablit. Ühesõnaga, seal on kaks erinevat tüüpi kaablit, neid saab kohe omavahel kokku panna ja siis see minu eelistus just ei ole.

Küsimus: Nõus täitsa, kustutage ära. Mis on see esimene eelistus teil, kuhu teha, ma küsin teie käest, sest te olete ju kuidagi eelarvestanud seda ka?

Ettepanek: Mul on parem pakkumine – Rail Balticuga kõrvuti. Kui tahate Lätiga ühendada, siis pange Rail Balticuga kokku.

Eling: Meil on lähteülesanne, et selle kaabli pikkus ei tohi olla rohkem kui 50 km ja me oleme sellega arvestanud. Seal tuleb füüsika ette. Pikemat kui 50 km 330 kV kaablit rajada on siis võimatu, sest kaabel, mitte siis õhuliin, hakkab indutseerima iseenda sisse voolu. See läheb väga elektrotehniliseks.

Küsimus: Aga need kõik kolm alternatiivi võimaldavad seda teha alla 50 km? Kusjuures see alumine alternatiiv, seetõttu jätkame, ütleme siis maakeeli, merekaabliga peale kauba veel, et ma ikkagi jõuan jälle selle küsimuse juurde, mis on teie poolne eelistus?

SKPK: Igal pool on maaomanikud, igal pool on inimesed arvamustega. Ja tegelikult selleks, et me saaksime jõuda selleni, et see on objektiivsetest põhjustest kõige parem trassikoridor, me peame erinevaid alternatiive kaaluma.

Eling: Loomulikult meri on ühtepidi lihtsam, teistpidi aga me ei vaata ju siis lihtsalt mere poole pealt seda Saaremaa otsa. Me peame saama tegelikult saarlaste arvamuse ka selle koha pealt, kuhu seda alajaama üldse on võimalik rajada.

Ettepanek: Ma pakuks veel ühe alternatiivi. Ikkagi on nagu räägitud sellest, et Hiiumaal elektrivarustus on nagu ääretult ebastabiilne. Kui minna selle ühenduse üle Hiiumaa juba, mis tähendab seda, et neil oleks nagu kahe poolt ühendus?

Eling: Mis muutub võrdlemisi pea avalikuks informatsiooniks, on see kuidas Elektrilevi mõtleb selle peale, kuidas Hiiumaa varustuskindlust parandada. Ja nemad soovisid 110 kV võrku sinna tuua ja ühekslukkajaks on natukene nende elektripraamide mõte.

Küsimus: Täna ju räägitakse vesinikutanklatest?

Eling: Vesinik kahjuks tõesti ei ole kuidagi osa seda mõtet, mis meil on. Ja vesiniku toru kui selline, me ise ka ei näe, et see enne aastat 2040-2050 tuleks.

Küsimus: Kuu lõpuni on aega nüüd jälle kirju saata. Kas nüüd igaüks peab hakkama, et tehke nüüd jõnkse minu majast ümber, või saaks ka kuidagi konkreetselt selle asja kõlama, et see asi oleks läinud? Kas peab igaüks eraldi kirja kirjutama?

Arvamus: Külavanem kirjutab teist eest.

Küsimus: Kas saab selle kõige lõunapoolsema variandi kohe ära nullida?

Küsimus: Siin käis jutust läbi, et kolme alternatiivi on selle jaoks vaja, et üleüldse midagi võrrelda. Eelmine kord te olite siin ühe variandiga, et milles siis probleem, kui on silmnähtavalt näha, et üks variantidest selgelt on elukondlikele piirkondadele koormav kui ülejäänud kaks. Miks seda varianti ikkagi nii vägisi tahate hoida, et kas teil on mingisugune põhjus, mida te ei taha välja öelda või mis see eesmärk on?

Eling: Ei, ma arvan, et selle üks põhjustest on kindlasti ka Elingi lähteülesanne, et me peame tegema seda ka võimalikult sirgelt. Tahes-tahtmata, kui me vaatame kõiki neid alternatiive, siis sellel on tõesti üks nähtav eelis, milleks on tema sirgus.

Küsimus: Eelmine oli ka jutuks see, et järsku nurgad maakaablile ei sobi, et nüüd see lõunapoolne on täpselt nagu südamehaige EKG, et üles-alla.

SKPK2: See on nüüd küsimus võib-olla MKM-le, et kas piisab sellest, kui me protokollime selle, et avalikul arutelul tehti ettepanek see alternatiiv välja jätta või siis on vaja tõesti seda, et igaüks eraldi kirjutab või äkki omavalitsus kirjutab omalt poolt ja teeb selle ettepaneku. No

Küsimus: Miks peab uus olema kolm tükki seal peal, meil ei jäägi kolm kokku - kaks maale ja kaks merre.

SKPK2: Küsimus on lihtsalt selles, et me ei saa olla kindlad, et need kaks põhjapoolsemat alternatiivi on realiseeritavad, sest me ei ole täna uuringut läbi viinud. Ja see ei tähenda seda, et lisanduv objekt seal ei suurendaks mõjusid, me peame need mõjud läbi uurima.

SKPK: Põhimõtteliselt, miks me neid alternatiive tahame kaaluda ja läbi analüüsida, ongi see, et me jõuaksime sellele tulemusele, et jah, võib-olla see alternatiiv ei olegi üldse mõistlik. Siis me saame selle nagu objektiivsetel põhjustel maha võtta. Nagu ma enne ütlesin, igal pool on inimesed, igal pool on arvamused ja kui me ühest kohast lähme läbi, siis meil peavad olema argumentid, miks see kõige parem on, miks me just sealt lähme.

Arvamus: Ma lisaks ühe aspekti veel tegelikult. Seesama põhjapoolse lahenduse merekaabel läheks tegelikult läbi siia kudeala. Minu andmetel üle Mäla küla minev merekaabel üle siia kudeala ei lähe.

SKPK: Meil on kalastiku ekspert ka meeskonnas olemas ja praegu ei ole öeldud, et see koridor oleks välistatav täiesti. See on ilmselt see olukord, kus saabki öelda, et see põhjapoolne on ilmselt kehvem siiakaladele kui lõunapoolsem. See on üks aspekt jälle. Me peame nendes erinevate teemade paljususes jõudma tegelikult selle ühe keskse nagu variandini.

Ettepanek: Ma pakun välja kaks leevendavat meetet merekeskkonna jaoks merekaabli vastu. Kui tehakse väinatammi ala, paar miljonit, tehke kaks sillakest valmis, kõik kalade ränded, kudemised, kõik on parendatud. Kui kaabliga kuskil hävitame, siis silla-aladega taastame ja kompenseerime. Seda on juba aastaid oodatud, kuskil on eskiisprojektid valmis. Võiks fikseerida kuskil ühe kompensatsioonivariandina. Niikuinii läbi Väikese väina lähete, siis on miinus ja tamm avatus.

Elering: Projekte ei oma mõju otseselt ainult seal kohas, kus ta saab olema füüsiliselt. Ja mingisuguseid leevendusmeetmeid ka konkreetsetele maaomanikele kokkuvõttes saab teha.

SKPK2: Eks see oleneb sellest, kui me jõuame sellesse etappi, et see alternatiiv esiteks on kõige sobivam ja siis on vaja sellele alternatiivile detailne mõjuhindamine läbi viia ja kui on vaja seal leevendusmeetmeid rakendada, siis tuleb neid leida ja need leevendusmeetmed ei pea rakendama ainult nii-öelda antud asukohas, neid võib vaadata ka kaugemale. Aga et kui see, kui see mõju seda eeldab ja see, see vajalik on, ja tänu sellele on võimalik seda konkreetset kaabli mõjusid väiksemaks teha, et siis on see alternatiiv.

Küsimus: Kui kinnistu omanik on välisriigi kodanik, kas temale läheb teavituse ja juhul kui siis kuidas?

MKM: Temale me ei saa isiklikukoodi järgi saata.

Küsimus: Selge, tema teavitust ei ole saanud, aga mis ta saaks teha, et teavitust saada?

MKM: Kui ta saadab e-maili aadressi, millele ta soovib.

Küsimus: Mis tähendab see 33%? Ühekordne tasu, et te ei maksa renti?

Elering: Jaa, ühekordne. Me ei maksa renti, vaid ühekordselt tasutakse tollel hetkel, kui notaris on ära käidud ja see kitsendus on teil kinnistusraamatus kirjas.